

Hvat munnu danskir lesarar halda, tá teir siggja tíðindi úr Føroyum, tikin upp í »Dimmalættinge« úr »Ringkøbing Amts Dagblad«?

Var tað ikki náttúrulegari og sannforari, at »Dimmalættinge« bar sínum lesarum í Danmark sonn og bersøgin tíðindi um tey framstíga Føroyskt ger sum kirkjumál og bíbliumál innanfyri tað mark, sum tí er sett við lógini, enn at hon fer fram við tilkoma kávalætum, sum áðurnevnda »innanoyggjatíðindi« boðar frá?

R.

Felagsmenn og frábýttisrætturin. Tað er tørvuligt, at fiskimenn stundum verða mintir á hvat frábýttisrættur teirra hevur at týða og undir hvørjum treytum teir hava loyvi at nýta hann.

Eftir sjólógini hava vannligir skipsmenn, sum sigla fyri hýru, sjóparatætt í skipi og farmagjaldi fyri lón teirra, um hon ikki kann verða rindað teimum á annan hátt. Hesin sjóparatættur er tó bert vissadur teimum, ið sigla fyri lón, hýru, og kann ikki koma teimum til góðar, sum onga lón hava, men bert taka part í útbýtinum av siglingini in natura, ella part av veiðuni.

Nú eru føroyskir fiskimenn júst tilfikir luttakara í útbýtinum in natura, vegna tess, at teir sigla fyri vissan part av veiðuni og hava rætt at býta sær partin frá. Kokkurin hevur sjóparatætt vegna tess, at hann siglir fyri mánaðarhýru, motormaðurin á sama hátt, skiparin og bestimaðurin fyri ein bestamannapart hava sjóparatætt vegna tess, at teir, hóast teir eru luttakarar í útbýtinum, ikki eiga sín lut in natura og ikki hava rætt til frábýting, men eiga part í tí peningi, sum kemur inn fyri veiðuna. Munurin millum fiskimannin øðrumegin og skiparin hinumegin er soleiðis bert frábýttisrætturin. Tað er frábýttisrætturin, sum forðar fiskimanninum sjóparatættin.

Frábýttisrætturin í kontraktini millum reiðarar og fiskimenn í Føroyum er gamal; hann er eldri enn bæði reiðarafelag og

fiskimannafelag, og hann er neyvnan settur inn við nakrari hugsan um sjóparatættin, tí fyrstuferð ein sak kom fyri rættin viðvíkjandi sjóparatætti fyri fiskimenn, tað var í einum konkursbúgvi 1902, dømdu undirrætturin her teimum sjóparatættin til tross allan frábýttisrætt, og vegna tess, at búgvíð gekk undir hendan dóm, varð tað allmannahugsan, at fiskimenninir í Føroyum høvdu sjóparatætt javnt við aðrar sjómenn; men so kom ein onnur sak av sama slag fyri rættin í 1912 og undirrætturin her segði sama dóm. Hesa ferð gekk búgvíð ikki undir dómin; men lat sakina ganga til hægstarætt, og tá dømdu hægstarættur teim føroysku fiskimenninum sjóparatættin frá. Tað er soleiðis hesin hægstarættisdómur, ið síðani hevur staðið sum avgerðandi viðvíkjandi háttarlagnum millum sjólógina og kontraktina, sum jattar fiskimenninum frábýttisrættin.

Mangan hevur verið talað um at royndu at fáa fiskimenninum sjóparatættin aftur; men tað gerst neyvnan á annan hátt, enn við at strúka frábýttisrættin úr kontraktini.

Tað verða tí hesir báðir rættir, ið skulu metast hvør móti øðrum. Hvat sjóparatættinum viðvíkur, so hevur hann bert skipið við tryggingarpeningi tess og farmagjaldið at halda seg til, og tað kann vera missjávnt, hvussu mikið kann fást fyri eitt skip við tvangsólu. Tá nú fleiri sjóparatættir hvíla á tí, er ofta stórvand við at fáa fullt virði fyri allar, ja vit hava í ár haft dómir uppá, at solumsummin ikki røkk til meira enn eina helvt av teimum sjóparatættum sum vóru. — Eitt er, at lógin tilsiðir sjóparatætt, og eitt annað er, um fullt virði fæst fyri hann burtur úr tí skipi, sum talan er um; mugu vit minnst til.

Frábýttisrætturin gevur harafturimóti tí eina hvørja tíð fiskimanninum rætt til at taka allt sum hann eigur til góðar í fiski, tað ræður bert um hjá honum at skaffa sær fullt peningsvirði fyri fiskin, og tað kann hann við at selja hann til dagspris.

Frábýttisrætturin átti ígrundini altíð at verið nýttur, sjálvt tá fiskurin fer til reiðarans, í so fekk fiskimaðurin sít í hondina — væl at merkja, tá reiðarinn var førur fyri at rinda fyri

Hvør vinnandi maður hvør vinnandi kvinna minst ein lut í Sjóvinnulánsgrunninum.

fiskin, kontant ella góðan vexil, og tað skuldi einhvør, sum fæst við at reiða úf skip verði, tá okkara bankaviðurskipti vóru, sum tey áttu at verið. Hervið var eisini brátt beint fyri øllum tí skaðiliga kredithandli, sum okkara vinnu- og handilsliv dregst við til óbótaligan skaða fyri landið.

Soleiðis gongur tað tverri ikki til. Tað er heldur so, at reiðarar eru tvørilgri móti fólki, sum vil býta frá, og nokta at keypa teirra fisk, ja fiskakeyparar yvirhøvur eru ikki fúsir at keypa frábýttan fisk, uttan at frábýtingin er farin fram við reiðarans góða vilja. Um hann var mentur at betala fiskin, spyrst ikki um.

Tá so er hátað, hevur fiskimaðurin einki at gera, uttan at halda seg til sít felag og lata tað standa fyri søluni, um hann ikki er so eydnusamur, at hann sjálfur kann selja fiskin t. d. í Islandi.

Við tí vanlukku kredithandli, sum her á landi er havdur, er tað so, at fiskimenn, í hvussu er, ein stórvur partur av teimum, eru noyðdir til at borga bæði vøru og útgerð frá reiðaranum, áður en farið vernur av stað. Grundarlagið fyri hesari borgan er sjálvsagt tann, at reiðarinn fær fiskin, og reiðararnir hava tessvegna í kontraktini vissadur sær at fáa teirra tilgøðahavandi hjá fiskimenninum í tilfelli av frábýting. Hetta er gjørt harvið, at fiskimenninir, tá teir ikki senda peningin beinvegis til reiðarans skulu senda hann til Føroya Fiskimannafelags, sum tá (tá tað hevur fingið peningin) stendur reiðaranum til svars fyri tí, hann eigur hjá hvørjum fiskimanni fyri tað árið, tó ikki útum tað, sum hvør einstakur hevur tilgøðar.

Hetta tyktist ikki at vera øllum fiskimennum greitt, tí síðsta ár vóru tað fleiri skip, sum byttu frá, seldu fiskin, og manningin bytti so peningin sínámillum. Tilfikir atburður er sjálvsagt kontraktbrot; men alt kann ganga væl, tá eingin av maun-

ingini hevur tikið uppá borg frá reiðaranum, tí so spyr hann ikki eftir nøkrum; men tað kann eisini ganga illa, um ein ella fleiri standa skyldugir, tí tá standa helst allir fyri ein, og ein fyri allar til svars.

At ikki allir reiðarar heldur eru klárir yvir viðurskiptini, hava vit prógv fyri í tí, at í fíor orðaði ein reiðari sær alt tað, ið manningin skyldaði, sent frá fiskakeyparanum í Islandi, tað var sjálvsagt eisini kontraktbrot og ikki minni skeivt, enn tá fiskimenn sjálfir býta peningin; tí vegna tess at summir skyldaðu meira enn teir áttu, tók hann sær teirra skuld betala frá hinum.

Av tí, at ein sak um tilfíka ólígógar frábýtingar frá fífor er givin uppá sakførara hendur av reiðarafelagnum, og útsiktir eru til, at bæði manning og skipari koma undir ábyrgd, er tað rættast at manningin á teimum skipum, har frá verður bytt, og parturin seldur, altíð sendur sín pening til fiskimannafelagið.

Reiðarinn skal ikki taka síni forskot burtur av heldur, teimum stendur felagið honum inni fyri, tá tað hevur fingið peningin.

Streikuvarslíð avlýst. Vegna tess, at sýsluformaðurin fyri Suðroyar sýslu, ikki helt seg kunna forsvara, at ganga við til streiku á fyriliggjandi grundarlag, hevur formaður fiskimannafelagsins avlýst streikuvarslíð.

Hin gamla kontraktin er so galdandi millum reiðarafelagið og fiskimannafelagið fyri 1929 við tveimum broytingum: 1) Kokkurin skal ikki hava loyvi at fiska suðurlandstúrin. 2) Helvtin av manningini má vera fyri frábýting.

I ár var grundarlagið ovveikt fyri verkfalli, og til næsta heyst, í oktobermánaði, eru fiskimannafelagið og reiðarafelagið samd um at fáa skiparafelagið upp í eina aðalráðgerð um kontraktviðurskiptini yvirhøvur. Hvussu ein tilfíki ráðgerð millum tryggjar

partar kemur at skáka sær, er ikki lætt at ætla um; men at vanta, at hon skal enda uttan skarpskeringar, man helst vera ov vantíð.

Den danske Presse og Radioen

er kold. Aviserne skriver næsten udelukkende om Isvanskeligheder og den hermed forbundne Ulempe, Ulykker, forarsagede af Isvanskeligheden og den frygtelige Kulde. Passagerer forlader af Sult de store Færger, og vandrer over Isen for at naa Land. Radioen udslynger ikke meget andet end Is og Kulde.

Isbryderne har meget travlt og overkommer aldeles ikke de Fordringer, der stilles til dem. Overfarten over Bæltene med Sovevogne er indstillet indtil videre, og Postruten besørger pr. Flyvemaskine.

Lýsingar

Føroya Fólkaháskúli.

Sumarskúli er fyri gentur fra 1. mai og til Ólavseks. Benarbræv um peningastyrk má vera sent til amtíð innan 15. mars. Tær, sum stúla sær í Føroya Fólkaháskúli, mugu skila tað til í benarbrævinum. Lærðómur verður givin í vanligum lærugreinum: lestir, føroyskum máli og donskum, rokning, skrivning, søgu, náttúrufrøði o. s. fr. Í høndarbeiði læra genturnar at seyma og binda, harafturat kurva- og bustagerð og ymist annað.

R. Rasmussen.
Símun av Skarði.

Føroya skipara- og navigatørfelag

ger limum sínum kunnugt, at skiparalønin í 1929 er 10% sum vanligt, og at eingin felagslimur má fara fyri minni.

Fyri farmasigling til útlanda er skiparalønin 300 kr. og bestamannslønin 175 kr. um mánaðin.

Nevndin.

Eirika.

(Ein heyst-søga).

II.

Katrin snurraði sær triggjar ferðir runt á gólvinum, tá ið hon frætti, at Eirika var afturkomin, tók so túflurnar upp á tærnar og reykt út til Eiriku.

Eirika lá og vaskaði gólv, tá ið Katrin hugdi inn gjøgnum vindueggjað, áður enn hon fór inn. Hon læt so skundsliga upp klunkuna og segði: »Hvar hevur tú verið?« Eirika hugdi knappliga upp úr gólvinum, meðan hon vant tvøguna, og hon brosaði um alt andliti, men svaraði tó ikki við tað sama, men bíðaði eina løtu. Nú víldi hon gera Katrina forvitna. Væl vóru tær vinkunur, men hon var nógv meiri forvitin viðvíkjandi tí ið millum hana og Brand var, enn hon átti. »Hevur tað verið stuttligt, har

tú hevur verið«, segði Katrin, »síðan tú brosar um alt andlitið og ert reyð sum hummarskløggv.« »Tig nú við tær«, segði Eirika og reistist, »tú hevur aldri haft slíkar kenslur sum hesar, í mær rørast, og tað nýtast tí einki at greiða tær frá tilbúrdi mínum ímorgun úti í hagar.« »Á já, á já, besta« breyt Katrin hana av, »eg eri so glað, tá tú ert glað, og tú mást siga mær alt.«

Eirika greiddi so henni frá hvussu gingist hevði, hvar hon hevði verið og hvat hon hevði sæð, og tá ið hon endaði sína frásøgn, spurdi hon Katrina um tað var logið, at hon hevði skundað sær so ímorgun. Nú, tað helt Katrin ikki vera logið, tá ið hon hevði so gott í væntu.

Og nú tyktist tað at vera hennara túrur at gerast bæði bráorðað og fámælt. »Tað er gott«, segði hon, og skundaði sær av stað aftur.

»Katrin, Katrin«, rópti Eirika og læt vindeygja upp, men Katrin fór vimsandi ígjøgnum túnið og hoyrði hana ikki.

Eirika stóð eina langa løtu og hugdi oman í túnið, har Katrin var farin afturundir. »Sum Katrin er vorðin lógin«, helt hon fyri seg sjálva, »at hon skuldi gerast so bísk av tí góða, sum meg hindrar. Og vit eru vinkunur. Nei, nei, og havi kanska ongan annan vin enn Brand, men hansara vinknapur kann vera mær nóg mikil.«

Hon tók vindeygjað afturat og krampaði tað, skiftið vatnið í byttuni og skolaði tvøguna væl undir krananum. So legðist hon aftur at vaska gólv. Skjótt var tað so skínandi fonnhvítt.

Tá ið hetta hennara starv var liðugt, fór hon inn á kamarið hjá sær, og tað fyrsta hon gjordi,

var at venda øllum upp og niður, ið inni var. Sjálvst dragukistan, ættarskrínið, fekk ikki frið, hon holvdi alt fram á gólvíð og byrjaði so at leggja niður í aftur av nýggjum. Nú má alt vera sum tað eigur, tí nú er Brandur afturkomin. Hon tók klæðini, ið hon var von at goyma í kistuni, hvort plaggið fyri seg, hon vendið tí allar vegir, blásti og bustaði tey og legði niður í aftur, og tað so væl, sum tey aldri skuldi fara úr aftur leguni. Nú hevði hon fingið fatur á tí kysanum, hon hevði á høvðinum tað kveldið, hon og Brandur funnist. Hon hevði altíð hildið hann vera vakran, men í morgun kundi hon ikki fáa eyguni av honum. Hon streyk honum, kýndi honum, kysti hann og legði hann afturat kjálkanum, meðan hon hugsaði um Brand, sum hon, við hesum eydnukýsa, hevði funnið. Og nú var hann afturkomin, og nú átti tað at vera skjótt, til hin stóri hátíðardagur kom, tá ið hon og Brand-

ur skuldu verða hjón. So legði hon kýsan niður í kistuna, so varisliga sum var hann tað vanvarasta pastalín, ið einki toldi av, og tá ið hon legði onnur klæðir omaná, streyk hon honum einaferð enn, meðan hon uppi saman segði: »Eydnukýsin, eydnukýsin.«

Tá ið Eirika helt alt í kamari sínum vera sum tað átti, setti hon vindeygjað opið heilt á glað og toygdi seg útá við báðum alborgum niður á karmen. Hin friski angin frá tí turra hoynum, á bønnum stóð, kom ímóti henni, og við tað sama mintist hon til, at nakað var eftir at raka saman, áður hon kundi fara til neytar, seinra mál. Hon læt tó opið standa, tess frískligari og svalligari var at koma inn aftur í kamarið, tá ið hon skuldi fara til hvíldar.

Løtt og kvik, sum hon altíð var, ja kanska eitt sindur meir, tilskundað av dagsins hendingum, fór hon út í bœin, har longu nógv fólk var farið at raka